

Länsstyrelsen
Gävleborg

YTTRANDE

2017-03-07

1 (8)

Dnr 51-17

**Enheten för samhällsutveckling
och samhällsskydd**

Monica Lindström

010-225 12 33

monica.lindstrom@lansstyrelsen.se

Ovanåkers kommun

Granskning av utställd kommunövergripande översiktsplan för Ovanåkers kommun

Ärendet

Översiktsplanen, (ÖP) har överlämnats till Länsstyrelsen i samband med att den ställts ut för granskning under tiden den 9 januari – 9 mars 2017.

Syftet med en kommunal översiktsplan är att redovisa den långsiktiga synen på användningen av mark- och vattenområden samt att ange hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras. Planen ska innehålla kommunens vision och vara ett strategiskt dokument för den framtida utvecklingen.

Granskningshandlingar och kungörelse har överlämnats till Länsstyrelsen i enlighet med plan- och bygglagen, (PBL) 3 kap. 14 §. I planförfarandet ingår att Länsstyrelsen ska avge ett granskningsyttrande över planförslaget. Granskningsyttrande ska i första hand omfatta hur planen tillgodoser riksintressen, miljö kvalitetsnormer, mellankommunala och regionala frågor, hälsa och säkerhet samt strandskyddet. Länsstyrelsens yttrande ska därefter ingå som en del i den antagna fördjupade översiktsplanen.

Allmänna synpunkter

Ovanåkers förslag till en kommuntäckande översiktsplan är sammantaget ett välarbetat dokument som på ett tydligt sätt presenterar kommunens vision för framtida utveckling. Positivt är också att kommunen har ett tydligt medborgarfokus på sin översiktsplan. Länsstyrelsen anser också att det är positivt att kommunen i sin ÖP anger riktlinjer för bebyggelse.

Länsstyrelsen saknar en redovisning på vilka fördjupade översiktsplaner samt tematiska tillägg som ersätts av den pågående kommuntäckande översiktsplanen samt vilka som fortsatt gäller. Detta ska framgå av ÖP-handlingarna.

Kommunen redovisar tydliga ställningstaganden vad gäller de statliga riksintressena och övriga allmänna intressena som påverkar kommunen. Det är inte alltid Länsstyrelsen delar kommunens ställningstagande, vilket framgår av detta yttrande.

Synpunkter utifrån Länsstyrelsens särskilda bevakningsområden/statliga intressen

Riksintressen

Kulturmiljö

Ovanåkers kommun har sedan tidigare på ett föredömligt sätt uppmärksammat sina värdefulla kulturmiljöers betydelse för attraktiviteten när det handlar om boende- och livsmiljön, bland annat genom att skydda en del av sina riksintresseområden via områdesbestämmelser. Länsstyrelsens uppfattning är att områdesbestämmelserna bör justeras så att de stämmer överens med de nya gränserna för riksintressena.

Riksintressena för kulturmiljön har under åren 2014-2016 reviderats i Ovanåkers kommun. Efter översiktsplanens samrådsskede har länsstyrelsen och kommunen samrått angående riksintresserevideringen, och länsstyrelsen uppfattade att det enda som länsstyrelsen och kommunen inte lyckades nå samsyn kring var Ungmansudden i Alfta (X503). Av texten i samrådsredogörelsen/granskningshandlingen framgår dock att Ovanåkers kommun står fast vid de gränser som kommunen föreslagit i samrådsskedet för riksintressena. De nya gränsspråken för riksintressena är beslutade av Riksantikvarieämbetet 2016-12-22.

R 20 Byarna norr om Alfta med stora Hälsingegårdar (X500)

Ovanåkers kommun och Länsstyrelsen är inte helt överens om de justeringar av gränser som gjorts i och med revideringen av riksintresset. Ovanåkers kommun menar att riksintresset bör heta "Byarna norr om Alfta". Riksintressets namn är dock nu "Byarna norr om Alfta med stora Hälsingegårdar".

R 23 Älvkarhed (X501)

Riksintresset har utökats något med utanvidsbebyggelse och odlingslandskap. Ovanåkers kommun motsätter sig detta. Ovanåkers kommun och Länsstyrelsen är därmed inte helt överens om de justeringar av gränser som gjorts i och med revideringen av riksintresset.

R 21 Alfta (X503)

Ovanåkers kommun har lagt ett område för tätortsutveckling på Ungmansudden. Länsstyrelsen menar dock att odlingsmarken vid Prästgården är mycket viktigt för förståelsen riksintresset, då sockencentrat är en av värdebärarna i riksintresset. Ovanåkers kommun är därmed inte överens med Länsstyrelsen om att Ungmansudden bör ingå i riksintresset. Det är positivt att kommunen avser upprätta detaljplan eller områdesbestämmelser för att tillgodose riksintressets värden, för de delar som ännu inte har sådana.

R 22 Väingsbo (X567)

Ovanåkers kommun och Länsstyrelsen är inte helt överens om de justeringar av gränser som gjorts i och med revideringen av riksintresset.

Ovanåkers kommun och Länsstyrelsen är därmed fortsatt inte helt överens om föreslagna förändringar i riksintresseområdenas gränsdragningar. Pågående markanvändning påverkas inte av ett utpekat riksintresse, utan detta sker först vid en eventuell prövning om ändrad markanvändning. Myndigheters utpekande av riksintressen enligt Miljöbalkens 3 kapitel är endast att betrakta som anspråk.

R 24 Ovanåkers fåbodområde (X559)

Länsstyrelsen och Ovanåkers kommun är överens. För att tillgodose riksintressets värden föreslår kommunen kunskapsuppbyggnad i form av till exempel byggnads- och områdesinventeringar, samt att områdesbestämmelser kan upprättas. Detta är mycket positivt.

R 25 Voxna bruk (X580)

Gruvmiljön vid Grymåsberget och den gamla vägen mellan gruvan och bruket ingår efter revideringen i riksintresset Voxna bruk.

För att tillgodose riksintressets värden föreslår Ovanåkers kommun kunskapsuppbyggnad i form av till exempel byggnads- och områdesinventeringar, samt att områdesbestämmelser upprättas. Detta är mycket positivt.

Riksintresset för totalförsvarets militära del

Under rubriken "Totalförsvaret" bör översiktsplanen skilja på totalförsvarets civila respektive militära del. Forsvarsmakten redovisar och bevakar riksintressen och områden av betydelse för totalförsvarets militära del. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ansvarar för utpekandet av riksintressen för totalförsvarets civila del.

Följande text gällande riksintresse för totalförsvaret bör läggas till avsnittet om riksintressen. *"Riksintresset för totalförsvarets militära del (3 kap 9§ andra stycket miljöbalken) kan i vissa fall redovisas öppet i översiktsplanen, i andra*

fall inte. Dels finns områden i form av övnings- och skjutfält och flygflottiljer som redovisas öppet, dels områden som av sekretesskäl inte kan redovisas öppet (generellt riksintresse för totalförsvaret). De senare har oftast koppling till spanings-, kommunikations- och underrättelsesystem. Huvuddelen av Sveriges kommuner är i olika omfattning berörda av riksintressena.

I Ovanåkers kommun finns inga riksintressen som kan redovisas öppet. Inom kommunen kan det generella riksintresset för totalförsvaret framför allt påverkas av uppförandet av höga byggnadsobjekt så som master och vindkraftverk. Därför bör Försvarsmakten kontaktas i tidigt skede i sådana plan- och bygglovsärenden. Hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 m utanför, och högre än 45 m inom, sammanhållen bebyggelse. Det innebär att alla ärenden avseende höga objekt måste skickas på remiss till Försvarsmakten. Informationen används också som förberedelse för införandet av höga objekt i landets flyghinderdatabas."

Miljö kvalitetsnormer

Kommunen ger bra beskrivningar av hur man ska arbeta med vatten- och avloppsfrågor, (VA) de närmaste åren – t.ex. finns redogörelser för vilken inriktning man tänker sig när det gäller VA-frågor fram till dessa att det finns en färdig VA-plan.

Länsstyrelsen har under 2016 upprättat en regional vattenförsörjningsplan. En särskild bilaga i denna handlar om Ovanåkers kommun och dess vattenresurser, framtida utveckling osv. Detta material kommer att vara ett bra stöd i kommunens VA-planeringsarbete men kan också, med fördel, omnämnas i ÖP.

Kommunen har även bemött Länsstyrelsens yttrande gällande dricksvattenskydd och grundvattenfrågor på ett bra sätt. Översiktsplanen beskriver att samtliga vattentäkter är skyddade genom vattenskyddsområden och att endast Lobonäs vattenskyddsområde skulle behöva en uppdatering för att överensstämma med nya rekommendationer. Länsstyrelsen vill ändock poängtera att vattenskyddsområdena endast är skyddade enligt vattenlagen alltså inte enligt miljöbalken vilket är önskvärt. Kommunen bör planera för en översyn av alla större vattentäkter borde lyftas. Det vore även önskvärt om tex Bornaåsen vilken skulle kunna utgöra reservvattentäkt vore skyddad enligt miljöbalken.

I kommunen finns flera grundvattenförekomster där det råder risk för att kemisk och/eller kvantitativ status inte uppnås, (Svabensverk, Runemoåsen, Voxnabruk/Edsyn), dessa bör nämnas i planhandlingarna samt en förklaring till läget.

I planhandlingarna visas befintliga vattenskyddsområden i bifogade kartor vilket är bra. Dessa är dock något ottydliga. Länsstyrelsen bifogar därför en översiktskarta över kommunen där samtliga vattenskyddsområden finns med.

Luftföroreningar

Länsstyrelsens uppfattning är att i planhandlingarna angivet stycke för ”Miljö kvalitetsnorm för luftkvalitet” i ÖP Ovanåker 2030 på sid 52 bör revideras. För att vara stringent med definitionen som Naturvårdsverket använder sig av bör rubriken lyda ”miljö kvalitetsnormer för utomhusluft”. Kvävedioxid är en kemisk förening inte flera. Det är därför felaktigt att skriva kvävedioxid. För miljö kvalitetsnormerna rörande skyddet för människor hälsa finns gränsvärden för bland annat kvävedioxid. För att skydda växtlighet finns gränsvärden för NO_x, d.v.s. kväveoxider vilket är summan av kväveoxid (NO) + och kvävedioxid (NO₂).

I planhandlingarna framgår inte hur kontrollen av luft skett. Vad har mätts (analyserats), beräknats eller skattats? Är det endast kvävedioxid och PM₁₀, (*partiklar som förenklat är massan av partiklar i luften som är mindre än 10 mikrometer (µm) alternativt 2,5 i diameter*) som har analyserats av Östra Sveriges luftvårdsförbund och hur har övriga miljö kvalitetsnormer för utomhusluft (svaveldioxid, kolmonoxid, bensen, PM_{2,5}, bens(a)pyren, arsenik, kadmium, nickel, bly, ozon) beräknats, eller skattats? Länsstyrelsens uppfattning är att kommunen bör tydliggöra detta i översiktsplanen. Det skulle också underlätta för läsaren om värden, kartor, eller grafer över miljö kvalitetsnormerna redovisas. Åtminstone bör det finnas en hänvisning till var data rörande luftkvalitet kan hämtas.

Mellankommunala och regionala frågor

Länsstyrelsen saknar i planhandlingarna ett resonemang gällande de konsekvenser, både positiva och negativa, som översiktsplanen kan få för grannkommunerna och regionen. Ett sådant resonemang skulle säkerställa att inte kommunernas planering motverkar varandra utan att planernas syfte är samstämmiga.

Hälsa och säkerhet

Buller och magnetfält

Kommunen ger bra beskrivningar av hur man ska arbeta med buller och magnetfält de närmaste åren.

Krisberedskap

Länsstyrelsen ser det som mycket positivt att kommunen uppmärksammar krisberedskap i översiktsplanen.

Klimatanpassning

Länsstyrelsen uppfattning är det är positivt att kommunen i planhandlingarna har utvecklat ett resonemang gällande klimatanpassning, ras- och skred med fördjupade riskanalyser och karteringar i befintlig bebyggelse. Det är dock oklart i planbeskrivningen om detta arbete redan har påbörjats eller om det är framtida, möjliga projekt. Länsstyrelsen rekommenderar fortsatt att kommunen upprättar en övergripande klimatanpassningsstrategi/plan där man planerar för ett brett framtida arbete med klimatförändringar.

Länsstyrelsen anser fortsättningsvis att kommunen bör redovisa resultaten från Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps, (MSB) stabilitetskartering på karta i översiktsplanen, inte enbart i texten. Länsstyrelsens uppfattning är också att en samlad kartredovisning med identifierade riskområden för skred, erosion och översvämning bör ingå i översiktsplanen. Sveriges geologiska undersökning, (SGU) har producerat en karta som översiktligt visar områden i Sverige med förutsättningar för skred.

Kommunen kan lämpligen i planhandlingarna också hänvisa till den riskhanteringsplan för översvämning i Edsbyn som finns och föra ett resonemang kring hur den påverkar ÖPn. Den är beslutad dec 2015 och samrådd med Kommunfullmäktige, (KF).

Övriga synpunkter

Miljömål

Översiktsplanen har uppdaterats enligt Länsstyrelsens yttrande i samrådet. Länsstyrelsen önskar vidare se att även förskolor inkluderas under avsnittet ”Säkra och trivsamma gång- och cykelvägar”. Det vore även önskvärt att översiktsplanen i högre grad beaktar och om möjligt säkerställer stöd till skötsel att värdefulla av våtmarker och bevarandet av fåbodemiljöer samt tillgängliggörandet av natur- och kulturmiljöer även utanför det tilltänka området för Biofärkkandidat Voxnadalen.

Areella näringar

Jordbruksmark är en ändlig resurs som inte ska tas i anspråk för bebyggelse. I regeringens proposition 2016/17:104, en livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet, sammanfattningsvis finns i avsnittet om produktionsresurser nedanstående.

”Ökad livsmedelsproduktion i Sverige, inklusive den ekologiska produktionen förutsätter att företagen har tillgång till produktiva mark- och vattenresurser. I den fysiska planeringen behöver hänsyn tas till jordbruksproduktionen tillsammans med andra samhällsintressen. Jordbruksmarkens bördighet bör behållas och utvecklas. Kompetensen om markavvattning och hanteringen av vatten i ett landskapsperspektiv bör stärkas. I dag exploateras cirka 600-700 hektar jordbruksmark om året för bebyggelse och anläggningar i Sverige. Med en växande befolkning och nationella beslut om att livsmedelsproduktionen ska öka är det fel att exploatera åkermark. Om mark inte brukas idag är detta inte grund för exploatering. Jordbruksmarkens bördighet behöver behållas och utvecklas. Kommande generationer behöver den, en exploatering förbrukar marken för all framtid. Vid exploatering finns även en risk att kvarvarande jordbruksområden blir fragmenterade och för små för att kunna brukas rationellt.”

Jordbruksverksamhet nära bostäder kan vara utsatt för begräsningar av hur jordbruket får bedrivas med hänvisning till att jordbruk bl.a. kan ge upphov till buller och lukt. Sådana begräsningar kan påverka både befintlig drift och möjligheten till att utvidga eller ändra produktionen på jordbruksfastigheten. Att tillåta bebyggelse alltför nära jordbruksmark ger ett onödigt utrymme för konflikter.

Infrastruktur

Länsstyrelsen anser att man inledningsvis lyft fram visioner och planeringsinriktningar för viktiga delar som gång- och cykelleder samt kollektivtrafik. Efterfrågan på goda kommunikationer blir viktigare framöver med en regionförstoring. Det inbegriper inte bara väg- och järnväg utan även goda anslutningar däremellan samt för uppkoppling/bredband.

Utpekade stråk stämmer bra med Trafikverkets inriktning och återfinns främst på det större vägnätet där vägarna 50 och 83 nämns. Järnvägen är inte ett alternativ och kollektivtrafikförsörjning sker istället med busstrafik som är ett gott alternativ. En osäkerhet finns med järnvägen och kommunen har en placeringsstrategi att inte exploatera inom influensområden av järnvägen, vilket är bra. Det försvårar därmed inte om järnvägen åter trafikeras.

Vindkraft

Av förslag till översiktsplan framgår inte huruvida tidigare ställningstaganden avseende vindkraft aktualitetsförklaras. För att säkerställa att eventuella områden som utpekade som lämpliga för etablering av vindkraft inte hamnar i konflikt med Försvarsmaktens, (FM) tekniska system måste en förnyad förfrågan ställas till myndigheten vid nya etableringar.

Övrigt

Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen att det i sista punkten, vänstra spalten, sidan 50 står *Viktiga samhällsfunktioner som infrastruktur, VA-/avfallsanläggningar, el-/teleanläggningar, industrier och sammanhållen bebyggelse ska inte lokaliseras med särskilt god säkerhetsmarginal i höjd.* Det borde förstås vara tvärt om. Det vore också önskvärt att få definierat vad som menas med ”särskilt god säkerhetsmarginal”.

Länsstyrelsen vill även uppmärksamma kommunen på att riksintresse för kulturmiljö i planbeskrivningen inte överensstämmer med det i miljökonsekvensbeskrivningen samt att man i densamma hänvisar till en bilaga 3 som saknas i planhandlingarna.

I ärendet har Landshövding Per Bill beslutat och Monica Lindström varit föredragande. I handläggningen har deltagit Eva Hedström från Naturvårdsenheten, Henrik Lind, Emma Gyllbäck, Paula Lenninger, Maria Lundgren och Patrik Stenroth från Miljöenheten, Christoffer Carstens och Helena Eriksson från Enheten för samhällsutveckling och samhällsskydd, Berit Löfgren från Enheten för landsbygd och tillväxt samt Anna Westin från Enheten för kulturmiljö och folkhälsa. Ärendet har även behandlats på Länsstyrelsens tvärberedning.

Per Bill

Monica Lindström

Kopia till:
SGU, SGI, Svenska kraftnät, Försvarsmakten och Skogsstyrelsen